

Anne Vegter en Geertjan de Vugt

Eurobonding

Om de een of andere reden krijg ik het maar niet uit mijn hoofd: *Alle Menschen werden Brüder*. Een hymne, nee de hymne die de vriendschap van vrienden bezingt. *Eines Freundes Freund zu sein*, welke woorden zijn er beter denkbaar om Europese samenwerking te bezingen dan die van Friedrich Schiller, later door Beethoven in zijn 9de symfonie op muziek gezet? Poeh hé, Europese eenwording – cohesie, zo u wil – gereduceerd tot een heerlijk melodietje. Meermaals moet ik eraan denken in deze tijd van de coronacrisis. Terwijl het water aan de lippen van zo'n beetje iedere kunstenaar staat, stechelen Europese politici over de financiële redding van de Europese droom. En waar de een zich opwerpt als een onvermurwbare, vrekke vader en de ander zich gedraagt als een verwend kind dat niet krijgt wat het wil, grijpt een derde het moment aan om de bijl definitief aan wortels van het Europese project te zetten door een permanente, door het parlement niet op te heffen noodtoestand uit te roepen. *Freude, schöner Götterfunken*.

Een gemiste kans?

Jean Monnet, een van de vaders van de Europese eenwording – *sure*, altijd weer een vader – schijnt eens gezegd te hebben: 'Als ik opnieuw zou kunnen beginnen aan die Europese samenwerking dan zou ik beginnen met cultuur.' Het is maar de vraag of de Europese kinderen van vandaag deze woorden het juiste gewicht weten toe te kennen. Als zij ze al gehoord hebben, denk ik er dan meteen bij. Maar goed, het zou niet de eerste keer zijn dat de geschiedenis wordt voortgedreven door een collectieve vadermoord. Een Weense psycholoog heeft er eens een heel traktaat aan gewijd. Cultuur, zo beweerde hij,

ontstaat doordat de orde van het absolute vaderlijk gezag na de vadermoord overgaat in de clan van broeders. Zij maken onderling de afspraken. Zoals ze dat ook nu proberen te doen, alleen dan op zuiver economisch vlak. Het eerste wat daarbij sneuvelt: de wens van hun ouweheer om met cultuur te beginnen. Een gemiste kans? *Freudig, wie ein Held zum Siegen*.

Maar kunnen we dit de Europese broeders eigenlijk wel verwijten? Kunnen wij hen wel voor de voeten werpen dat zij weigeren een correctie te plegen op de historische misstap van hun voorganger de Unie als alleen een economische unie te zien? Ik waag het te betwijfelen. In de woorden van Monnet klinken niet eens zo heel erg in de verte de woorden van menig Europees kunstenaar door. Neem Milan Kundera, misschien wel een van de meest Europese onder de literaire auteurs. Voor hem is het Europese project dat van de grote roman – de kunstvorm waarin, godzijdank, ieder moreel oordeel is opgeschort. Als iets de dood van de kunst betekent is het wel de neiging (moreel) over haar te oordelen of, zo voeg ik toe, haar te instrumentaliseren voor enig welk doeleinde buiten zichzelf. *Freude trinken alle Wesen*.

Binge watcher of boekenwurm?

Ook Kundera – kind van de 20ste eeuw, en dus van de Europese eenwording – wist: we glijden langzaam het tijdperk van de grote roman (en daarmee van het Europese project) uit en een nieuw binnen. Hoe die eruit zou komen te zien kon hij nauwelijks bevroeden. Ja, kitsch, dat is de term die Tsjechische schrijver waarschijnlijk zou bezigen. Maar wij zien iets anders. Dag in dag uit keren onze ogen naar een scherm waarop de nieuwste series verschijnen. Met het

Wassermann, *Freude Schöner Götterfunken*
Digital Single, Profan Archiv 23, 2020

tijdperk van de serie lijken we het tijdperk van de roman definitief achter ons te laten. Het zijn series die samenbrengen. Bij de koffieautomaat op het werk wordt niet langer gesproken over de nieuwste roman van Tokarczuk of McEwan, maar over de volgende *binge* op Netflix. Grote roman of poëzie – *who cares?* Geef me liever gelikte Amerikaanse producties met vaak eenzelfde esthetiek. *Froh, wie seine Sonnen fliegen.*

En toch, wie het tijdperk van de serie verwerpt als een tijdperk van kitsch mist iets. Want gaat er onder het verlangen naar de nieuwste Netflix-productie niet een ander verlangen schuil? Heimelijk weliswaar, maar toch. Een verlangen bovendien, dat zijn wortels heeft in het ontstaan van het moderne Europa. Want wat is een serie anders dan het 19de-eeuwse feuilleton naar de 21ste eeuw vertaald? Inderdaad, de serie is als een roman, maar dan zonder inspanning of moeite te vragen. Uiteindelijk gaat er onder het verlangen naar de nieuwste serie een ander verlangen schuil: dat van een terugkeer naar de traditie, die van de roman. En dus realiseer ik me: *binge watcher* of boekenwurm, ze zijn een. *Einen Freund, geprüft im Tod.*

Terwijl ik dat denk en het Europese volkslied zich als een worm in mijn oren nestelt schiet dat andere grote dichtwerk in gedachte, dat ene waarmee het moderne Europa zijn aanvang vindt: Baudelaire's *Les fleurs du mal* (1857). Wie het eenmaal heeft gelezen zal nooit meer vergeten hoe we, over de drempel van de kunst, van de poëzie, de moderne tijd binnentreden. Ook daar wordt de broeder aangesproken. En hoe! 'Jij, lezer, kent dat fijnbesnaarde monster ook: – Hypocrite lecteur, – mon semblable, – mon frère!' ●

Anne Vegter
is voorzitter van de Akademie van Kunsten en voormalig Dichter des Vaderlands. Zij publiceerde dichtbundels, prozawerken en theaterstukken

Geertjan de Vugt
is coördinator Wetenschap & Kunst bij de KNAW